

Beek-Ubbergen/ Zeist, 19 februari 2008

Nachtzwaluwen in de lift

Elk jaar zetten SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland een vogelsoort een jaar lang extra in de schijnwerpers. In 2007 stond de Nachtzwaluw centraal in het 'Jaar van'. Dit leverde een nieuwe populatieschatting op van minimaal 1584 paar Nachtzwaluwen in Nederland. Dit aantal is de laatste 30 jaar niet bereikt!

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw ging het niet goed met de Nachtzwaluw in Nederland. De aantallen én de verspreiding van de soort liepen sterk terug. Het is de reden dat de soort op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels is gekomen. Sinds het eind van de jaren negentig groeit de populatie echter weer sterk. De tellingen, het ecologisch onderzoek en de publiciteit in 2007 hebben veel resultaten opgeleverd. Talloze vrijwilligers besteedden afgelopen zomer menig nachtelijk uurtje aan het uitkammen van gebieden met heide, duin, stuifzand of naaldbos op zoek naar Nachtzwaluwen. Deze tellingen, aangevuld met tellingen of schattingen van niet onderzochte terreinen waarvan het voorkomen wel bekend is leverde een voorlopig nieuw record op van tenminste 1584 paar.

De Nachtzwaluw is talrijker geworden, maar heeft zijn broedgebied niet uitgebreid. Hoewel de Nachtzwaluw in 2007 in meer gebieden is vastgesteld dan in de 1998-2000, de periode van de laatste broedvogelatlas van SOVON, komt de soort nog steeds in minder gebieden voor dan in de jaren zeventig. Toen kwam de Nachtzwaluw ook in de duinen nog algemeen voor en was veel wijder verspreid in met name het zuiden van het land.

Er wordt vermoed dat de positieve ontwikkelingen een gevolg zijn van de uitbreiding en het herstel van de heide en het veranderende klimaat in Nederland en de Sahel. De Nachtzwaluw lijkt geprofiteerd te hebben van de recente warme en langere zomers in ons land, waardoor een paartje twee broedsels in plaats van één kan grootbrengen. De toename van de afgelopen jaren heeft met name plaatsgevonden op heidevelden. Naast klimatologische factoren spelen daarbij waarschijnlijk ook beheerfactoren een rol. Het gaat hierbij onder meer om maatregelen tegen vergrassing en het verbeteren van overgangen van bos naar heide, het voorkeursbiotoop van de soort. De omstandigheden in de overwinteringsgebieden (vermoedelijk de sub-Sahelzone in West-Afrika) kunnen van grote invloed zijn op de wintersterfte onder Nachtzwaluwen.

De Nachtzwaluw is één van de weinige karakteristieke vogelsoorten van het heidelandschap die een toename laten zien. Hoe het komt dat alleen de Nachtzwaluw floreert op heideterreinen en andere typische heidevogelsoorten niet, is in 2007 op de Veluwezoom nader onderzocht. Hiervoor zijn negen vogels voorzien van een minuscule zender. De vogels zijn vervolgens intensief gevolgd. De vogels blijken een gebied van zo'n 1 a 2 km² te kunnen hebben voor het verzamelen van voedsel. Door de meeste vogels werd vrijwel alleen op de heide gefoerageerd. Eén individu zocht echter vooral in vliegdennenbos zijn kostje bij elkaar. Geen van de vogels ging naar (voormalige) landbouwgronden om voedsel te zoeken. Uit onderzoek aan uitwerpselen blijkt dat nachtvinders, zoals verwacht, het grootste aandeel van het voedselspectrum vormen. Uit de uitwerpselen kon ook informatie worden verkregen over de soortensamenstelling. De vlindersoorten die op het menu van de Nachtzwaluw staan blijken de afgelopen periode ook flink te zijn toegenomen op de Veluwe.

Noot voor de redactie

De resultaten van het Jaar van de Nachtzwaluw zijn vastgelegd in een rapport dat te downloaden is van de website van SOVON, www.sovon.nl. Op de site staan ook enkele te downloaden foto's die gebruikt kunnen worden, mits voorzien van bronvermelding. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Henk Sierdsema of André van Kleunen (SOVON, tel: 024-6848111)



Profiel van de Nachtzwaluw

De Nachtzwaluw heeft het formaat van een flinke Merel maar in het schemerdonker komen ze groter over. Begin mei komen ze terug uit Afrika; waar onze broedvogels precies overwinteren is onzeker, vermoedelijk in West-Afrika. De mannetjes 'zingen' van mei tot in augustus. Het is een lange nasale ratel die vaak ten gehore wordt gebracht vanuit een vliegden op de hei. Als het warm en windstil is zijn ze ook in het holst van de nacht te horen. De pootjes zijn kort. Daarmee kunnen ze alleen uit de voeten op schrale bodems met weinig vegetatie, zoals te vinden op heidevelden, zandverstuivingen en in open dennenbossen. De twee eieren worden op de kale bodem gelegd, vaak onder een vliegden. In warme zomers wordt twee keer gebroed. Het voedsel bestaat onder andere uit nachtvlinders en vliegende kevers.



Nachtzwaluw (foto: Harvey van Diek)